

Sõnumeid

Ilosit, raholiidsi pühhi „Setomaa“ lugõjilõ, kõigilõ setomaalaisilõ!

*Kõiki puhtit ni ilolisi märgotuisi,
vanavanõmbidõga vaiksit arotuisi,
rahuliidsi arvõstuisi, tarku tiidmisi,
latsilõgi edästämisi,
setodõlõ selgümüisi, haanidõlõ nõsõmisi,
eestidõlõ kestmisi, võrodõlõ võrdlõmisi,
saarlasilõ sirgümüisi, viromaalõ virgümüisi,
tõisilõ üleaidõsilõ tõlkmisi,
hüvvilõ muiõlõ mõtlõmisi,
korgõlõ mõtsalõ kestmisi,
puhtilõ veelõ volamisi!
Edenemist, väke, päävõpaistõt!*

EVAR RIITSAAR,
Seto Kuningriigi Ülembtsootska

Värskas kõlas taas kaunis luule

14. detsembril kogunesid Põlva maakonna koolidest luulehuvilised Värskasse.

Toimus järjekordne Paul Haavaoksa nimeline maakondlik luulekonkurss. Osalesid Põlva ÜG, Põlva KK, Kanepi G, Ahja KK, Värskas G, Orava Pk, Rõpina ÜG ja Ruusa Noorte Draamastuudio. Etlejaid oli 28.

Õpilaste ettevalmistus oli väga hea, kõik esinejaid suutsid panna end kuulama ning sellepärast tõeliselt raske nimetada parimad. Põhjaliku arutelu järel kuulutas žürii parimateks põhikooli vanuseastmes:

1. koht Eneli Vals Põlva KK 8. kl. (õp. Mari-Mall Feldschmidt)
2. koht Maarja Tein Orava PK 5. kl. (õp. Milvi Raudsep)
3. koht Hanna-Liisa Kottise Ahja KK 6. kl. (õp. Külli Vardja).

Parim murdekeelne esitus - Reno Laanelind Värskas G 7. kl. (õp. Ilme Hoidmets).

Parim artistlikkus - Kaari Kallas Ruusa Noorte Draamastuudio (juh. Helje Põvvat).

Parimad gümnaasiumi vanuseaste:

1. koht Leivo Laats Värskas G 10. kl. (õp. Ilme Hoidmets)
2. koht Eveli Laats Värskas G 11. kl. (õp. Ilme Hoidmets)
3. koht Lee Lang Põlva ÜG 10. kl. (õp. Maia Punak)

Artistlikkuse preemia - Eveli Laats Värskas G 11. kl. (õp. Ilme Hoidmets)

Parim Haavaoksa luuletuse esitus - Kati Tsirk Rõpina ÜG 10. kl. (õp. Ene Kraav).

Diktatsioonipreemia - Liisika Ojasaar Ahja KK 10. kl. (õp. Külli Vardja).

Žüriipreemia Timo Palo Põlva ÜG 11. kl. (õp. Maia Punak).

Aitäh, juhendajad! Olite tõsist vaeva näinud repertuaari leidmisel. Jäi mulje, et Haavaoksa luule on ikka veel ammendamata. Seekord loeti välja Värskas poeedi üldtuntud ja varem kuulud värskase. Õpilased-osalajad! Kõlaga ja helisegu luule teie hinges, rõõmus-tage kuulajaid teistegi Eestimaal korraldatavil võistlustel!

Autasudeks olid eesti autorite luulekogud, juhendajatele kruusid meeldetuletusega, et konkurss jääb kestma; kõigile osalejatele anti tänukirjad.

Täname Värskas Valla Kultuurikomisjoni, Värskas Gümnaasiumi, Sihtasutust Põlvamaa Kultuur, kes üritust toetasid!

AINO LILLIK,

Värskas Gümnaasiumi emakeeleõpetaja, žürii liige

Aastalõpusõnum Meremäe vallast

Juba jälle on käes aeg, kus meie kõige pisemad pereliikmed hommikuti suure hoolega susse uurivad, et leida sealt päkapikude toodud üllatust. Memmed ja taadid on üllatuste väljamõtle-misega ja valmistamisega ametis. Pereemad-isad sagivad tööl, kodus, poodides oma aastalõpu sagimisi. Aasta on jõudmas lõpusirgele. Uus aasta on juba ootamas oma tööde ja tegemistega.

Meenuvad Jüri Aarma poolt kirjapandud mõtted: Ära halise, et sa ei oska seda või teist, ei ole nii ilus või andekas nagu tahaksid. Kasuta ära see vähene, mis sulle on antud. Võta seda nagu taevast kingitust. Mõttele alati sellele, et maailmas on sadu tuhandeid inimesi, kes seda, mida sina

suudad ja oskad, ei suuda. Ja see, et on olemas ka teised sajad tuhanded, kes sinust seda paremini oskavad, ei pea sind kadedaks tegema, sest kadedus tekitab stressi. Tundkem ikka kõigepealt rõõmu sellest, mis meil on ja vaadake alles seejärel, mida meil ei ole. Ja kas me ise oleme selles süüdi või mõni teine...

Austatud Meremäe valla rahvas! Soovin Teile rahuliku jõuluaega, meeleolukat aastavahetust ja edukat ning tulemusterohket uut aastat!

Õnnitlen neid 14 peret, kellele möödub aasta tõi kodusse rõõmu lapse sünni näol!

Austusega PEETER SIBUL,
Meremäe vallavanem

Setomaal on oma riiklik kultuuriprogramm

Kuu aega tagasi, 17. novembril kiitis Vabariigi Valitsus heaks Setomaa riikliku kultuuriprogrammi aastateks 2006–2009. Programmi koostamisel osalesid Setomaa 2005. aasta kultuuriprogrammi komisjoni liikmed (Peeter Aas, Paul Hagu, Aare Hörn, Urmas Klaas, Peeter Laurson, Aivar Nurk, Eino Pedanik, Anton Pärn, Tõnu Tender, Georg Pelisaar ja Marju Reismaa). Komisjoni nõustasid ekspertidena Ajaloo Instituudi



Värskas leelotüdrukud kultuurimaja uksele. Värskas koolist-gümnaasiumist on sirgunud mitu põlvkonda noori leelotajaid, seto käsitöö meistreid, pillimängijaid.

Teistel koolidel on koht, kust eeskujuga võtta.

Ilmar Vananurme foto

arheoloogia osakonna vanemteadur Mare Aun, arheoloog Silvia Laul, etnoloog Mare Pihho, Tartu Ülikooli üldajaloo õppetooli dotsent Anti Selart ning Tartu Ülikooli arheoloogia õppetooli vanemteadur Heiki Valk. Tänu neile said kirjeldatud kõik olulised eesmärgid järgnevatel aastatel. Oma panuse programmi sisule andsid samuti komisjoni varasemad liikmed Öie Sarv ja Jüri Valge, vallavanemad Rein Järvelill ja Aivar Nurk ning Seto Talumuuseumi juhataja Laine Lõvi.

Programmdokumendi teksti ja lisadega saab tutvuda Kultuuriministeeriumi veebilehel www.kul.ee (valdkonnad > kultuuriväärtused > kultuuripärandi programmid). Samast leiate materjale Setomaa kultuuriprogrammi varasemate aastate kohta.

Vajadus Setomaa riikliku kultuuriprogrammi järele kasvas välja aastatel 2003–2005 elluviidud aastastest kultuuriprogrammi-dest, mille elluviimise käigus jõuti tõdemuseni, et seniste tegevuste järjepidevaks toetamiseks on vajalik mitmeaastane meetmete kava. Teiseks oluliseks põhjuseks programmi koostamisel on eesmärk esitada 2006. aastal seto leelo UNESCO vaimse ja suulise pärandi meistriteoste nimekirja. Siin on oluline, et taotluse esitajad saaksid näidata riiklikke abinõusid, mis toetavad leelotraditsiooni püsijäämist. Kuna Setomaa jaotumine Eesti ja Vene vahel on saanud reaalsuseks, vajab erilist tähelepanu Ida-Petserimaal seni veel püsiva

kultuurilise identiteedi toetamine ning sealse kultuuripärandi kogumine ja talletamine.

Programmi eesmärk

Setomaa riikliku kultuuriprogrammi üldeesmärgiks on säilitada setode kultuuriline ja keeleline eripära ning väärtustada Setomaad kui ainulaadset, sügavate ajalooliste juurtega elukeskkonda. Programmi abil soovitakse kaasa aidata seto vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilimisele ning arengule võimalikult autentsel kujul. Eesmärgiks on seto kultuuris osalejate ringi laiendamine, eriti noorte sidumine esivanemate keele ja kultuuripärandiga. Setomaa kultuuriprogramm on eelkõige suunatud seto pärimuskultuuri ja keele säilitamisele setode põlisel asualal (ka väljaspool Eesti Vabariiki), kuid ka kõigile tegevustele mujal Eestis, mis seto traditsioonide püsimisele kaasa aitavad.

Setomaa riiklik kultuuriprogramm jaguneb kuueks tegevusvaldkonnaks.

Pärimuskultuuri valdkond toetab vaimse rahvaloomingu ja materiaalse kultuuripärandi ning sellega seotud traditsioonide uurimist, jäädvustamist ja õpetamist ning vastavat kogumistööd.

Omakultuuri valdkonnas eesmärgiks on toetada leelokooride ja tantsurühmade tegevust, setokeelsete ja seto pärimusel põhinevate näite- ja ilukirjanduslike teoste ning heliloomingu väljaandmist, kunstiteoste loomist ja esitlemist, tantsu- ja draamalavastuste loomist. Siit saab tuge Seto Kuningriigi päevade traditsioon.

Keele ja hariduse valdkonnas arendatakse seto keele laiemat kasutust, samuti hõlmab see kultuuriloo õpetamist. Programmi tulemusel peaks Setomaa koolides õpetatama seto kiilt ja kultuurilugu, valikuliselt ka muid aineid seto keeles; valmima peaksid vajalikud õppevahendid.

Teadusuuringute valdkonnas on kavas välja töötada Setomaa ühtne uurimisstrateegia, käivitada Setomaa muuseumide baasil Setomaa teadus- ja kultuuriuuringute arenduskeskus. Mis nime uus keskus kandma hakkab, näitab tulevik. Samuti toetatakse maastiku- ja kultuuriuuringuid ning teadusuuringuid arheoloogia, etnoloogia, folkloristika ja keele alal. Kõigi loetletud tegevuste eesmärgiks on ühtlasi laiendada seto kultuuri uurijate ringi ning töötamisvõimalusi.

Meedia ja maine valdkonnas on eesmärgiks rahvusliku identiteedi hoidmine ja arendamine se-

tokeelsete raadio- ja teleaade- te näol nii kohapeal kui üle riigi, samuti kirjastustegevuse ja filmi kaudu. Esimeseks sammuks siin on ajalehe Setomaa väljaandmine kaks korda kuus.

Kuna seto pärimuskultuur kuulub külaühiskonda, siis toetab programm **kogukonna** ettevõtmisi, külaseltsi, traditsioonilise eluviisi hoidmist ja selle väärtustamist noorte seas.

Programmi rahastamine ja juhtimine

Programmi rahastatakse riigieelarvest Kultuuriministeeriumi kaudu ning viiakse ellu aastatel 2006–2009. Kultuuriprogrammi aastane rahaline maht on 5 miljonit krooni – kokku 20 miljonit krooni 4 aasta jooksul.

Programmi hakkab juhtima Kultuuriministeeriumi juurde moodustatav juhtnõukogu, milles on riigiasutuste kõrval ka Setomaa Valdade Liidu, Setomaa kultuuriasutuste ja Seto Kongressi Vanemate Kogu esindajad.

Lähiaja

taotlusvoorud

Programmi eesmärkidega seotud projektide saamiseks kuulatakse 2 korda aastas välja avalik konkurss. **Taotlused tuleb esitada vastaval taotlusvormil, mis on kättesaadav kultuuriministeeriumi veebilehel www.kul.ee. Samas on võimalik tutvuda ka 2006. aasta taotlusvoorude juhendiga. Praeguste plaanide kohaselt on taotlusvoorude tähtajad 20. jaanuar ja 8. september.** Toetust saavad taotleda riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende allasutused, äriühingud, mittetulundusühingud, sihtasutused ning füüsilisest isikust ettevõtjad; investeeringute puhul ainult Setomaa kohalikud omavalitsused ja nende allasutused.

Koostöös Setomaa Valdade Liiduga on 2006. aasta jaanuaris kavas korraldada ümarlaud Setomaa riikliku kultuuriprogrammi elluviimise teemal ning teabepäev taotluste kirjutajatele. Täpsem info nimetatud ürituste kohta ilmub kindlasti Kultuuriministeeriumi veebilehele ning saadetakse vallavalitsustele ning teistele regulaarsetele projektkirjutajatele.

Setomaa kultuuriprogramm on kogu tänases Eestis unikaalne, kuna siia on haaratud nii materiaalne kui vaimne pärand. Leelo, tsässon, külaelu, muuseum, maastik, muinaskalmed, tele- ja raadiosaated, oma leht – see kõik on ühes. Setomaalt saadud kogemused näitavad, et pärandihoid vajab kindlat reeglite kõrval üha enam ka paindlikkust. Mitte niivõrd "kindlakäelist juhtimist" kui pigem korraldamist ja eriti kohapealsete algatuste tunnustamist. Ainus, mis on kindel – tuleb luua võimalikult palju võimalusi pärandiga tegelemiseks ja sellest osasaamiseks. Just tegelejate ja osasaajate ringi laius kindlustab mälu püsimise. Pärandit hoiaab see, kes peab seda väärtuslikuks ja kes seda naudib.

MARJU REISMAA,

Setomaa kultuuriprogrammi koordinaator

Loodi Põlva Seto Selts!

Tänu Molodovitsas sündinud, nüüd põlvalanna Maria Rahasepa eestvõtmisele on Põlva Seto Selts ühe korra Põlvas juba kokku saanud.

Põhikirja järgi tegeleb selts kõigega, mis puudutab Setomaa kultuuri ja suhtlemist ning seto kommete tutvustamist ja säilitamist.

Seltsi ametlik registreerimine toimub jaanuaris.

(„Setomaa“ info)